

We leven in 2021, 76 jaar na de bevrijding, na de uitroeiing van 102.000 Nederlandse en in totaal zes miljoen Europese Joden. Toen de weinige Joodse overlevenden berooid terugkeerden uit de kampen of hun onderduik, waren hun huizen bewoond. En hun meubels en kleren ingepikt door zogenaamde 'bewariërs'. Heel plat samengevat werden Joden bij hun terugkeer in Nederland verwelkomd met woorden als: we hadden niet meer op jullie gerekend.

Toen mijn tante Dolly na de oorlog als wees bij haar ouderlijk huis aanbelde, werd haar de toegang geweigerd.

Ze zag de bontjas van haar vermoorde moeder aan de kapstok hangen, maar de nieuwe bewoners wisten van niets, om van verdere diefstal maar te zwijgen. Nederland blonk kort na de oorlog niet uit in Joods-vriendelijkheid. Maar óók dit jaar zijn we weer opgeschrikt door gebeurtenissen die zich eufemistisch laten omschrijven als joods-onvriendelijk.

In volgorde van opkomst hadden we eerst de aankondiging begin dit jaar van de beoogde nationale spreker op 4 mei die nog niet zo heel lang geleden over zijn buurt in Amsterdam letterlijk had gezegd *'Heel irritant, zoveel Joden in mijn buurt, dat voelt gewoon gek'*.

Van die schrik bekomen zagen we de voormalig directeur van Westerbork zondag 11 april live op televisie bij de herdenking van de bevrijding van het doorvoerkamp, weer eens roeptoeteren dat de deportaties naar de vernietigingskampen grotendeels in personentreinen plaatsvonden en niet in goederenwagens, daarmee impliciet zonder nadere toelichting suggererend dat de transporten van Joden richting de dood op zich dus wel meevielen.

Het is niet alleen populistische prietpraat, het is ook aantoonbaar gelogen.

In het archief van de NS, de Nederlandse Spoorwegen, in Utrecht ligt een officieel document van 31 maart 1943 dat de NS elke zondagavond letterlijk '35 kale goederenwagens met een ton water en een ton die als wc fungeerde' moest klaarzetten voor vervoer van Joden 60 tot 70 Joden per goederenwagon van station Hooghalen, dat is Westerbork, naar Sobibor. En dan kom je precies tot de bijna 35.000 Joden die via de 19 transporten in goederenwagens naar Sobibor zijn vermoord.

Vervolgens werd een Joodse onderzoeker, die goed fout zou zitten in zijn bevindingen over de Deventer Moordzaak, zodanig in een cartoon in De Volkskrant afgebeeld dat directe associaties met antisemitische cartoons in Nazi-organen als Der Stürmer en de Misthoorn onvermijdelijk waren.

En last but not least, dacht ik tot gisteren, hingen leerlingen in Middelburg voor hun eindexamenviering een spandoek boven de ingang van hun school op met de tekst '*Shularbeit macht Spaß*' zonder blijkbaar enige associatie te hebben met het welkomstbord '*Arbeit macht Frei*' dat boven de ingang van Auschwitz hing.

Deze leerlingen tonen eens te meer aan hoe belangrijk de komst van het Etty Hillesum-huis in datzelfde Middelburg is, genoemd naar de vrouw die in uw Zeeuwse hoofdstad is geboren, die werd vermoord in Auschwitz en die na de oorlog beroemd werd om haar dagboeken.

Ik zei tot gisteren, want toen trok de politieke partij FvD van Thierry Baudet een parallel tussen de vrijheden die we vorig jaar kwijtraakten door corona, met de vrijheden die we herwonnen na de Tweede Wereldoorlog. Hoe durf je, alsof je wordt afgevoerd naar een concentratiekamp omdat je corona hebt of hebt gehad, of het niet hebt gehad.

Het waren voor mij als kind van de jaren zestig kortom weer eens bijzondere maanden. Als student waren mijn vrouw Marijke en ik in 1969 bezetter van het Maagdenhuis en lid van de linkse studentenbond ASVA. Tot die dag dat het bestuur van ASVA met nota bene twee Joodse leden onder luid applaus een motie indiende dat de oprichting van de staat Israel twintig jaar eerder een historische onjuistheid was. Marijke stootte mij aan en zei: Frits, word eens wakker.

Toch bleef ik geloven in een maakbare samenleving waarin geen plaats zou zijn voor racisme, onderscheid op basis van afkomst, kleur of geaardheid. Ik was kortom heel senang toen ik in 1972, 25 jaar oud, redacteur werd van het uit het verzet voortgekomen progressieve opinieweekblad Vrij Nederland.

En toen werd het 25 februari 1981 en werd ik concreet geconfronteerd met de eerste openlijke uiting van antisemitisme van, je gelooft het niet, een redacteur van Vrij Nederland. Na de wekelijkse redactievergadering had zij in het redactionele stamcafé niet alleen luidruchtig geklaagd over drie Joden die het beleid bepaalden bij het linkse weekblad, maar ook dat die drie Joden een 'Joodse Lobby' vormden en als 'Joodse Lobby' vernieuwingen tegenhiielden.

Zoals u wellicht weet, loopt er een lijn van het begrip 'Joodse Lobby' naar de verzonden, antisemitische 'Protocollen van de Wijzen van Zion' en aanverwante fysieke uitingen van antisemitisme, inclusief massale moordpartijen in de vorige twee eeuwen.

Vrij Nederland bleek precies veertig jaar na het uitbreken van de Februaristaking ineens een bepaald niet Joods-vriendelijke thuishaven. Ik was 34. Een paar jaar later hervond ik die veilige journalistieke haven overigens bij het weekblad Nieuwe Revu dankzij Derk Sauer die tegenwoordig veel in Zeeland vertoeft, maar dat terzijde

Ongeveer vier jaar na de joodse affaire bij Vrij Nederland strompelde mijn moeder geheel overstuur ons huis binnen, haar jurk besmeurd met braaksel: op haar voordeur van het huis waar ik mijn jeugd had doorgebracht, was een hakenkruis gekrast. Haar kamerhuurder had de benedenburen tijdens het maken van het hakenkruis betrapt en geprobeerd het nog weg te werken.

Wat was er gebeurd? Die benedenburen hadden de week daarvoor met een bezem tegen het plafond staan beuken toen een neef en een nicht van mijn moeder uit Israel om vier uur 's ochtends een korte douche hadden genomen omdat hun vlucht naar Tel Aviv om zeven uur ging. Mijn moeder legde de volgende dag uit waarom er die ene keer bij hoge uitzondering zo vroeg was gedoucht waarna de burenen tegen haar zeiden: jullie joden moeten eens leren je koest te houden.

Ook rond die tijd ook zei een klasgenootje van rond de tien tegen mijn dochter die iets had uitgedeeld: goh, ik wist niet dat Joden konden delen.

Kortom, nog voor mijn veertigste was ik redelijk genezen. Ik wist dat ook ik in mijn leven te maken zou krijgen met antisemitisme en dan doel ik niet eens op de jarenlang geuite spreekkoren bij voetbalclubs, als mijn journalistieke partner Henk van Dorp en ik op de tribune zaten en volwassen mensen zich naar ons omdraaiden en met de rechterhand schuin naar voren minuten massaal en minuten lang zongen: hij is een kankerjood, hij is een kankerjood.

Mede daarom was mijn moeder tot haar dood ongelukkig met mijn zogenaamde landelijke bekendheid: omdat ik vrouw en kinderen had, kon ik me volgens haar maar beter gedeisd houden. Waarom ben je geen advocaat of notaris geworden, zei ze oprecht.

Mijn moeder had me overigens wel van kinds af aan een heel duidelijke boodschap meegegeven in mijn opvoeding. Hoewel ze geen enkele, andere opleiding heeft genoten dan overleven en tegelijk ook nog in haar eentje twee vervelende zoons moest opvoeden, heeft ze mijn broer en mij van jongs af aan duidelijk gemaakt dat we nooit, maar dan ook nooit in groepen mochten denken, maar in mensen. Juist mijn Joodse moeder leerde ons dat er ook goede Duitsers waren, zoals er ook slechte Nederlanders zijn.

Ik zeg vaak bij dit soort gelegenheden dat ik er niet had mogen zijn.

Dat ik hier toch sta, dat mijn broer en ik kinderen en kleinkinderen hebben, is een wonder dat we te danken hebben aan mensen met moed. Dat wonder begint in de zomer van 1942 als mijn moeder hoogzwanger is en mijn vader samen met zijn vader al te werk is gesteld in een kamp in Drenthe vlak bij Westerbork, wachtend op deportatie. Mijn grootouders Barend hadden kunnen onderduiken, maar durfden niet omdat ze bang waren dat de nazi's zich wellicht zouden wreken op hun zwangere schoondochter. Dus gaven ze in de zomer 1942 volgzzaam gehoor aan de oproep zich te melden in de Hollandse Schouwburg, voorportaal van de dood. U weet wellicht dat de oproepen op alfabetische volgorde gingen, de B was dus vroeg aan de beurt.

Toen dochter Barbara in 2015 een bij RTL4 uitgezonden documentaire maakte over een familiebezoek met haar nichtjes aan Auschwitz, kwam ze erachter dat 7 september 1942 een

transport was aangekomen uit Westerbork met 42 gedeporteerden met de achternaam Barend, waaronder dus mijn grootouders. Zestien dagen later, 23 september 1942, beviel mijn moeder. Mijn grootouders hebben hun kleinzoon nooit gezien. Overeenkomstig de wens van mijn vermoorde opa is mijn broer naar hem vernoemd, Awraham Philip Barend.

Mijn vader kreeg toestemming vanuit het werkkamp in Drenthe om bij de geboorte van zijn zoon aanwezig te zijn in het ziekenhuis in Groningen. Artsen 'schonken' hem vervolgens een besmettelijke ziekte waarvoor de Duitsers doodsbang waren. Hij werd opgenomen en kon dus niet meteen terugkeren naar zijn werkkamp. Die nacht hielp de ondergrondse in Groningen het jonge gezin te ontkomen uit het ziekenhuis. Mijn broer is zelfs binnen de wettelijke termijn van zeven dagen nog besneden. Het eerste wonder was daar.

In de loop van 1943 keerden mijn ouders uit Groningen terug in Amsterdam en verbleven tijdelijk bij mijn grootouders van moeders kant, Van der Kar, die een valse niet-jood verklaring bezaten. De toen 17-jarige zus van mijn moeder, mijn tante, komt op straat een buurvrouw tegen die vraagt hoe het met haar oudere zuster gaat. Mijn tante zegt niets. Ze moet zwijgen. Maar de buurvrouw wint haar vertrouwen waarna mijn tante fluisterend zegt dat haar zuster even terug is in Amsterdam en dat ze haar inmiddels eenjarige neefje voor het eerst heeft gezien. Maar....dat is het strikt geheim. Anderhalf uur later wordt er gebeld, een Nederlandse agent en Duitser van de Grüne Polizei staan voor de deur. De Nederlander eist huiszoeking, want de familie Van der Kar zou clandestien een Joods gezin met een baby onderdak verschaffen.

Dan voltrekt zich het tweede wonder. Mijn dan 53-jarige grootmoeder bluft dat de Nederlander het niet moet wagen de trap op te lopen en haar huis te doorzoeken. De Duitser mag bovenkomen, zegt ze, hij kan er niets aan doen, hij is gezonden. De Duitse Grüne zegt dat het goed is en doorzoekt het huis. Denkt u zich even in hoe lang die misschien maar vier à vijf minuten van de huiszoeking moeten hebben geduurd, welke spanning mijn grootouders alleen al die paar minuten moeten hebben doorstaan

De Duitser loopt naar boven, opent de zolderdeur, kijkt mijn moeder recht in de ogen, sluit de deur, doet vervolgens de deur

open waar mijn broer in zijn bedje ligt, doet die deur dicht, loopt naar beneden en zegt: 'nichts gesehen, keine Juden hier'. De Nederlander roept nog dat het niet kan, waarop de Duitser herhaalt dat er geen Joden zijn. En de buurvrouw haar 22,50 gulden kopgeld, 7,5 gulden per aangegeven Jood, misloopt.

Mijn ouders zijn dus verraden door een Nederlandse vrouw en gered door een Duitse politieagent. En zo heeft mijn moeder ons opgevoed, dat we nooit, nooit in groepen mogen denken maar in mensen. Ik hoop dat we zo ook onze kinderen hebben opgevoed. Sluit nooit iemand uit omdat hij niet tot jouw groep hoort, tegendeel, verrijk je met kennis van de cultuur van de vreemde.

En zo kom ik bij 2021 en bij Abdelkader Benali. Zoals u wellicht weet, had Benali vanavond op de Dam de Nationale 4-mei lezing zullen uitspreken, als het Nationale Comité 4-5 mei haar zin had gekregen.

Voordat je iemand uitnodigt, doe je je huiswerk. Toen ik werd gevraagd hier vandaag voor u te spreken, had de organisatie ons boek 'Matzes en Mie' over de familiegeschiedenissen van mijn vrouw in het voormalig Nederlands Indië en van mij als kind van Joodse ouders gelezen. Neem ik aan.

Dan nog had ik er zodanige abjecte denkbeelden op na kunnen houden, bij voorbeeld over Zeeuwen die in een provincie wonen waar niet eens een betaald voetbalclub is, dus waar Ajax en Feyenoord nooit heen hoeven te reizen, dat de organisatie denkt: laat die Barend met zijn neerbuigende uitingen over het mooie Zeeland maar thuis.

Zo niet de voorzitter van het nationale comité 4-5 mei, oud-Tweede Kamervoorzitter Gerdi Verbeet. Die dacht in al haar wijsheid: als ik Abdelkader Benali uitnodig om de nationale 4 mei lezing op de Dam te houden, laat IK zien dat IK heeel, heel erg deug. Verbeet droomde van eeuwige Deugroem omdat zij een zogenaamde allochtone Nederlander had uitgenodigd om op 4 mei op de Dam 'DE 4 mei' lezing te houden.

De ex-voorzitter van de Tweede Kamer wilde scoren via Benali, alsof 4 mei er is om te scoren. Het ging haar niet om 4 mei, het ging haar om Gerdi Verbeet.

Uit zeer betrouwbare bron vanuit het 4-5 comité weet ik dat de overige leden zijn overvallen met het voorstel van mevrouw

Verbeet en dat Benali al was benaderd toen overige leden van het comité de naam hoorden.

En toen was er ineens met dank aan de voorzitter van ons, van uw en mijn 4-mei comité een '4-mei affaire'. Om je dood te generen.

Het vervolg is bekend. Al snel werd openbaar dat Benali, niet een, niet twee, maar drie publieke uitspraken had gedaan die hem totaal ongeschikt maakten als spreker op 4 mei, los van een persoonlijke, ook niet zo heel Joods-vriendelijke ervaring die mijn vrouw al zo'n vijftien jaar geleden met hem had.

Waarom stip ik deze kwestie uitgebreid aan? Omdat deze hele affaire niet alleen de gevoeligheid van de herdenking aantoot, maar ook Joden buiten hun schuld isoleert en onnodig tot slachtoffer maakt. Want het waren toch voornamelijk weer Joden die het feestje van Verbeet rond 4 mei zouden hebben verpest, kon je hier en daar lezen.

Deze onnodige affaire sluit naadloos aan bij de opmerking enige jaren geleden van dezelfde Verbeet tegen publicist Robert Vuijsje: "4 mei ging niet over de 102.000 vermoorde Joden in ons land", aldus Verbeet, "die waren daar slechts een onderdeel van en moesten niet te groot worden gemaakt."

Vervolgens gaf mevrouw Gerdi Verbeet nog een extra brevet van onvermogen af toen ze letterlijk zei: 'Ik had graag geweten van de uitlatingen van Benali'. Zeg maar een variant op Mark Ruttes 'ik heb geen herinnering aan deze opmerking'. Waar Rutte nog dagelijks aan zijn faux-pas wordt herinnerd, kwekte mevrouw Verbeet zondag en gisteren weer vrolijk mee in talkshows over 4 mei alsof er niets is gebeurd. En dat is er wel, er is veel kapot gemaakt rond iets dat nooit onderdeel mag zijn van een nationaal debat, er is kortom heel veel pijn geleden dankzij de ex-voorzitter van de Tweede Kamer. Afgelopen zaterdag zei ze in een uitgebreid interview in NRC: "Ik besef nog meer hoe belangrijk zorgvuldigheid is." Mevrouw Verbeet zou kortom een heel slecht journalist zijn geweest, waar zorgvuldigheid eigenlijk les één is. Maar ik verzeker u dat mevrouw Verbeet vanavond met een zeer empathische blik en oh zo bescheiden aanwezig is op de Dam.

Je hoopt vervolgens dat auteur Benali na alle commotie aan zelfreflectie heeft gedaan en oprecht spijt heeft van zijn abjecte uitspraken. Maar niets is minder waar, nog los van het commerciële doel dat Benali verbond aan de 4 mei-lezing: de

verkoop van een boekje naar aanleiding van zijn geannuleerde lezing.

Cynici noemen dat wel de 4-mei industrie.

Ter promotie van dat boekje sloeg hij in interviews begin vorige maand in NRC en Volkskrant wild om zich heen met als strekking dat hij als Marokkaan, dus eigenlijk alle Marokkanen, hun mond moeten houden.

Op de voorpagina van NRC van 3 april stond letterlijk: 'Ze willen niet dat een Marokkaan de boel ontregelt'. De uitspraak toont aan dat de ooit veelgeprezen verbinder Benali anno 2021 denkt in *wij* en *zij*, het grote gevaar voor een gemêleerde samenleving als de onze.

Ik schrok me weer kapot. Het alomgeprezen voorbeeld van geslaagde integratie is in 2021 ineens geen Nederlander meer, maar Marokkaan. Benali was afgewezen omdat hij Marokkaan was, loog hij er vrolijk op los.

Benali stelde letterlijk dat:

'Marokkanen weten dat er in Nederland twee maten gelden: voor witte Nederlanders en voor niet-witte Nederlanders' en zegt ook nog "Ik ben mijn leven gewoon niet zeker in dit land." Of zoals de literator in hem het verwoordt: "De Onschuldige Marokkaan wist niet dat hij schuldig was, het moest hem verteld worden. En hij doet de maatschappij geen groter plezier dan te reageren met een volmaakte stilte. Eigenlijk willen ze gewoon dat je je gedraagt als een gedresseerde aap."

In zijn nieuwe rol als slachtoffer snapt de aanvankelijk beoogde 4-mei spreker nog altijd niet dat zijn uitspraak

„En het vervelendste is: het zijn zoveel Joden! Amsterdamse Joden. Je voelt je als Marokkaan nauwelijks op je gemak. Het lijkt Israël wel. Heel irritant allemaal. Zoveel Joden, dat voelt gewoon gek aan” zeer kwalijk is.

Hij zou de uitspraak in een dronken bui hebben gedaan. Door zijn dronkenschap verraadde hij op zijn hoogst zijn werkelijke gevoelens over Joden. Ook al ben ik nog zo dronken, ik verzeker u dat ik nooit, maar ook nooit iets zou denken, laat staan zeggen als:

„En het vervelendste is: het zijn zoveel Marokkanen! Amsterdamse Marokkanen. Je voelt je als Nederlander

nauwelijks op je gemak. Het lijkt Marokko wel. Heel irritant allemaal. Zoveel Marokkanen, dat voelt gewoon gek aan.'
Denken in groepen zoals Benali deed in de recente interviews, en zoals hij dus blijkbaar in het leven staat en daarmee ten overvloede zijn ongeschiktheid als spreker van 4 mei aantoonde, ligt aan de basis van genocides als de holocaust.

Genoeg over Benali en terug naar het wonder dat ik hier sta: dankzij een Duitser. Niets is zoals het lijkt. Nadat Marijke in 'Matzes en Mie' de heldendaad van de Duitse Grüne had beschreven, kregen we veel reacties, mede van Joden met eenzelfde verhaal. Marijke heeft inmiddels uitgezocht dat er een Duitse Grüne was, Jupp Henneböhl, die in volslagen anonimiteit en stilte wellicht wel 200 Joden heeft gered. Na de oorlog trouwde hij met een Nederlandse verzetsvrouw en veranderde zijn naam in Joep Henneboel. In 1950 beschreef hij zijn belevenissen in het boek 'Ik kon niet anders', in 1984 kreeg hij van de toenmalige burgemeester van Amsterdam, Ed van Thijn, het Verzetsherdenkingskruis. Hij overleed in 1990 waarna in de Raphaels kliniek in Münster de bibliotheek naar hem is vernoemd.

Na de eerder gememoreerde huiszoeking in Amsterdam die dankzij Henneboel zonder gevolgen bleef, moesten mijn ouders zo spoedig mogelijk naar een ander adres. Denkt u zich eens in hoeveel mensen bij het zoeken en vervoeren naar een onderduikadres waren betrokken. Wat mij betreft zouden al die mensen een Yad Vashem onderscheiding verdienen, de hoogste Israëliëse onderscheiding voor niet-Joden die Joden hebben geholpen tijdens de oorlog.

Uiteindelijk komen mijn ouders met hun dan ruim eenjarige zoon eind 1943 op een avond aan in het Friese Oudega, waar een jong boerenechtpaar van rond de dertig heeft aangeboden onderduik te verschaffen. Als mijn ouders binnenkomen, staat er een gedekte tafel klaar, want de joodse vluchtelingen zullen wel honger hebben. Omdat ze als goede christenen weten dat Joden geen varkensvlees eten, worden mijn ouders verwelkomd met een broodmaaltijd met rundvlees. Voor mijn broer staat een wiegje klaar. Als ze eenmaal binnen zijn, gaat Jeltje voor

mijn moeder staan, bekijkt haar en zegt: “Zijn jullie nou Jodenmensen?” Ze hadden nog nooit Joden gezien.

De Friese ondergrondse, het verzet, regelt binnen een maand dat mijn broer op het trouwboekje van zijn pleegouders wordt bijgeschreven als hun op 23 september 1942 geboren zoon Bert de Vries. En de vier volwassenen krijgen het strikte advies met mijn broer alleen Fries te praten. En te leren dat Heit en Mem zijn echte Heit en Mem zijn en dat de woorden papa en mama niet bestaan. En zo wordt Awraham Philip Barend binnen een half jaar Bertje de Vries.

Als Bert twee wordt, is hij volledig ingeburgerd in Oudega, dat lytse jongetje van Jelle en Jeltje. Toch gaat het nog bijna mis. Bij een huiszoeking begin 1945 wordt mijn moeder betrapt als Joodse onderduiker, mijn broer en vader zijn op het land. Alom paniek. Mijn vader, Bert maar ook Heit moeten een nieuw onderduikadres vinden.

Mijn moeder wordt zwaar verhoord. Ze heeft me daar één keer iets over gezegd. De al bijna vier jaar durende, permanente angst elke dag te worden betrapt als Jodin en de mentale druk tijdens de onderduik hadden haar mentaal gesloopt.

Ik heb me ook wel eens in die situatie verplaatst, vier jonge mensen van rond de dertig, dag en nacht op elkaars lip, in een boerderij met één woonkamer en links en rechts twee bedsteden waar je elke beweging van elkaar hoort. Je voelt de verstikking na twaalf maanden. Mijn moeder is gemarteld tijdens verhoren op het politiebureau in Sneek. Ze had maar een gedachte: laat mijn zoon overleven. Hoe zwaar ze haar ook verhoorden, het deed haar niets, waarna ze in januari 1945 naar Westerbork werd overgebracht waar ze diverse oude vriendinnen van voor de oorlog terugvond.

Ondertussen werd mijn broer 20 kilometer verderop bij een halfbroer van zijn Heit ondergebracht, mijn vader en Heit vonden ook een adres. Mijn broer heeft veertien dagen gehuild om zijn Heit en Mem, zo luidt de overlevering. Hij kende niemand op dat nieuwe adres. Na veertien dagen namen ze het risico, Heit haalde zijn Bertje op en keerde terug naar de boerderij, waar uiteindelijk ook mijn vader terugkeerde. Op 12 april 1945 werd Westerbork bevrijd, op 17 april Oudega. Eind april fietst mijn vader vanuit Oudega naar Westerbork om mijn moeder op te halen. Eind juli besloten mijn ouders terug te keren naar Amsterdam. Daarvoor namen ze de boot uit

Lemmer. Het verhaal gaat dat het huilen van Heit, ja van Jelle de Vries, de 36-jarige oersterke boer, de korte baan schaatskampioen van de Zuidwesthoek Fryslan, dat het huilen van Heit in Lemmer te horen was tot in Amsterdam. U begrijpt dat ik met trots de naam Frits Jelle draag.

Vorige maand, mocht ik in Madurodam meewerken aan zogenaamde Verhalendag, de aanloop naar de Nationale Kinderherdenking, met als toehoorders kinderen met en zonder hoofddoekje, met Ahmed en Jan, Truus en Fatima. De aandacht en de vragen boden me hoop, dezelfde hoop die ik koester bij de jaarlijkse herdenking met kranslegging bij het graf van onze Heit en Men van de lokale basisschoolleerlingen De Fluessen in het Friese Oudega.

De vijf voorvallen eerder dit jaar waarmee ik begon, maken ons een ding duidelijk: we moeten blijven vertellen, bij voorbeeld waarom ik Frits Jelle heet. Frits, omdat dat ook als het Duitse Fritz kon klinken, Jelle dus naar Jelle. Dus zou de Kinderherdenking vanavond in Madurodam net als de kranslegging op de Dam live moeten worden uitgezonden.

Lijkt mij. Ik durf het u bijna niet te zeggen, maar het lijkt wel of de Kinderherdenking door het nationale comité 4-5 mei als 'concurrent' wordt gezien.

De kinderherdenking in Madurodam vroeg vorig jaar een bijdrage van de Postcodeloterij. Maar ineens werden de gesprekken daarover stopgezet. Zou de voorzitter van het Nationale Comité 4-5 mei die ook voorzitter is van de Raad van Commissarissen van NOVA-media waaronder de Postcodeloterij valt, meer weten van het publiek negeren van kinderherdenking? Het is maar eem vraag.

Zoals u begrijpt, vind ik het ons aller plicht de verhalen, natuurlijk aangepast naar leeftijd, door te vertellen aan ons aller kinderen en kleinkinderen. Ons oudste nichtje heet Jeltje, onze oudste kleinzoon draagt ook weer de naam Jelle. Toen dochter Barbara de naam Jelle uitlegde aan haar zoon, zei hij: 'waarom heet ik dan geen Jelle?'

We moeten blijven herhalen dat we nooit meer in groepen mogen denken maar in mensen, blijven vertellen totdat ook Benali het snapt, dat leerlingen in Middelburg het snappen, zodat uw en mijn kleinkinderen nooit, maar dan ook nooit aan hun ouders zullen vragen wat onze jongste kleinzoon van tien

uit het niets drie jaar geleden aan zijn moeders vroeg: 'Mama, waarom hebben mensen eigenlijk een hekel aan Joden?' Ik wens u een leven in vrijheid.